

Univerza v Ljubljani
Filozofska fakulteta

DOI: 10.4312/YROI7597
Sodobna slovanska kratka zgodba 6

Vesela Ljahova

Zlata poroka

Iz bolgarščine prevedla Namita Subiotto

Stari profesor se je vračal iz trgovine. Že vrsto let je nosil eno in isto platneno torbo z obrabljenimi ročaji in en in isti klobuk s širokimi krajci, ki ga je dobil iz Amerike. Hodil je počasi, gledal je navzdol, v svoje noge. Od daleč je bilo videti, kot da razmišlja o nečem pomembnem, zdelo se je, kot da komaj nosi, kar je bil kupil. Danes je bila njegova torba na pol prazna, celo mleka ni nosil, kot po navadi, samo buteljko vina. Pravzaprav je gledal v svoje pletene čevlje, katerih kapice so bile že tako zlizane, da bodo prsti zdaj zdaj pokukali ven. Nekoč so bili lepi in z veseljem jih je nosil. Zdaj ni imel niti toliko volje, da bi jih vrgel proč.

Za nič ni imel volje, razen za to, da se čim prej vrne domov. Odkar mu je bila zbolela žena, je izgubil veselje do življenja. Diagnoza je bila strašna – nič se ni dalo narediti. Pred tem je neprenehoma delal, tudi kot upokojenec: bral je, pisal, objavljaj, predaval. Tudi on je bil deležen pozornosti, kakršne ni pričakoval. V prejšnjih časih so bili v inštitutu povsem odrezani, ukvarjali so se s svojimi nepomembnostmi in ni se dalo ne naprej ne nazaj. Hvaležen bodi, so mu pravili, da te pustijo pri miru, sicer pa koga sploh zanima ta tvoja znanost: imena v jeziku! Že ko izgovoriš besedo imenoslovje, te prečrtajo z vseh spisikov in seznamov, ne da bi te sploh vprašali, kaj to je. Ko pa je postalo moderno praznovanje godov, so ga začele iskati novinarke in urednice, da bi zanje razlagal pomene in poreklo imen. Seveda, ko mora kakšna čedna voditeljica izgledati inteligentno, takrat se spomnijo na znanost.

Ni občutil, kdaj so se odvrtila leta, ni opazil, kako sta se otroka oddaljila od njunega življenja. Preobrat je sprostil poti – njegove in njune. Njegov sin je dobil specializacijo v Angliji. Po tem je, namesto da bi se vrnil, s seboj odvedel še ženo in majhnega otroka. Bila je zima absurdnega pomanjkanja. Profesorjeva žena je vsak večer jokala za vnučkom, on pa jo je miril: otrok lahko tam v enem tednu poje toliko banan, kot jih tu ne more v celem letu.

Njegova hčerka se je dva semestra pred koncem študija prijavila v neko študentsko brigado v Ameriki in se prav tako ni vrnila. Kako pa lahko organizirajo brigade novembra, mar tam študentje nimajo pouka? In kako bo diplomirala? Ampak videl je, da ji odhod vliva upanje, le kako bi ji ga lahko preprečil. Nihče več ga ni poslušal.

Delo na inštitutu se je povečalo, kolege je preplavila začetna vnema, veliko upanja se je rodilo. Pojavile so se nove univerze, novi časopisi, nove revije, na sploh se je vse najavljalo kot novo, čeprav je dosegalo tudi njega, starega. Redno sta prejemale pisma iz tujine in nenehno sta živela v pričakovanju, da se bo zdaj zdaj zgodilo nekaj pomembnega, nekaj odločilnega, kar bo enkrat za vselej uredilo njuno življenje in življenje vsega prebivalstva.

Za ženo je to pomenilo, da se bosta otroka končno vrnila domov. Prihajala sta vsako poletje, profesorsko stanovanjce je postalo tesno, ampak se je dalo preživeti. Ko se je hčerka poročila z nekim bledoličnim Američanom, sin pa je napredoval v tamkajšnji službi, so kupili stanovanje za svoje bolgarske počitnice. Njegova žena je od časa do časa obupano in sprijaznjeno pripomnila, da se ne bosta nikoli več vrnila, on pa se je izogibal takim mislim. Izmikal se je in jo opominjal:

»Mar nisva tudi midva zapustila svojega rojstnega kraja?«

»Ampak midva se nisva tako oddaljila,« je vztrajala.

»Pomisli, da sta tam srečna. Službo imata, družino, zadovoljna sta ...«

»Da, da,« je zmedeno potrdila, »in med nami je cel ocean ...« On pa je spoznal, da o tem z njo nima smisla razpravljati.

Ko je zbolela, si je to raztolmačil povsem iracionalno: njena bolezen je nabran kup neizraženega molka, pretvorjen v moderen medicinski termin. Proti koncu zime je toliko oslabela, da se ni mogla niti po domu premikati brez pomoči. Komaj se je držala pri življenju in hranila moči za poletje, da počaka otroka.

»Čez dva tedna bova imela petdeseto obletnico poroke,« je otopelo rekla nekega jutra.

Že dolgo časa je imel občutek, da mu nekaj uhaja, in se zgrozil, kako brezbrizno je izpustil čas. Pozabil je, jasno, takšne datume pomnijo samo ženske. Naredil je grimaso, ki naj bi pomenila: »Le kako, da si se spomnila, jaz pa sem te hotel presenetiti!«

»Proslavila bova, kot se spodobi. To bo zlata poroka!«

Žena se je grenko nasmehnila, kot se nasmehne umirajoči.

»Samo obletnica je ...«

»Kaj si želiš za darilo?« je nadaljeval.

»Darilo!« je skremžila ustnice, bleda, obupana, užaljena zaradi nje-gove lahkomiselnosti. »Naroči otrokoma, naj prideta ...«

Razumel jo je, vendar se je naredil, da je ne, ohraniti je hotel lažno upa-nje, da bo ozdravela.

»Saj bosta prišla poleti.«

»Poletje je daleč. Naj prideta za obletnico.«

Obljubil ji je, potem pa se je jezil sam nase. Le kako naj ju zvleče sem? Saj ne moreta kar tako pustiti službe zaradi njune obletnice. Če bi bilo poletje, bi lahko vzela letni dopust, ampak zdaj je zgodnja pomlad, zdaj se dela! Ko bi takrat to vedela, bi bila počakala poletje. Ampak nista mogla odlašati, ker je bila noseča. To je bila poroka ... moderna, soci-alistična. Podpisala sta se na magistratu v družbi desetih študentskih kolegov, na starše nista niti pomislila.

»Naj prideta za obletnico,« je dan za dnem ponavljala.

Njena vztrajnost je bila brezupna, tako brezupna, da ga je plašila bolj kot njena bolezen. Zla slutnja, da bi moral nekdo umreti, da bi lahko vzela izredni dopust, se je nastanila v njegovi glavi, skušal jo je pre-gnati, vendar se je vračala in grozila, da se mu bo pred ženo nehote kaj zareklo. Če mu pobegne ena sama besedica, jo bo ubil. Otroka pa nista dojela, kljub vsem namigom po telefonu. Nazadnje ga je kot po kakšnem čudežu tisto jutro poklical sin, češ da ima službeno pot v So-lun in da se bo nazaj grede ustavil v Sofiji. Načrtovani obisk je sovpadal s praznovanjem. Ženi ni povedal, da bi jo lahko presenetil. Odšel je v trgovino in kupil njen priljubljeni rosé. Začutil je nekakšno vedrino, ne veselje – veselja ni občutil že mesece, pač pa lahkotnost v prsih in glavi, kot bi razrešil težaven znanstveni problem.

Četrtna ulica je bila prazna. V dopoldanskem času, pod pomladnim soncem, grdi bloki niso delovali sivo in puščobno, pač pa so se celo sve-

tlikali s stoterimi okni in zastekljenimi balkoni. Za vogalom ob vhodu, pod razvejanim grmovjem, bujno razraščanim in ozelenelim, je stalo kakih pet najstnikov. Na tem kraju so dijaki iz bližnje šole redno na skrivaj kadili, tu je bilo vedno polno ogorkov in praznih pivskih steklenic. Profesor jih je večkrat opazoval skozi kuhinjsko okno. Včasih se je spraševal, ali starši vedo, da njihovi otroci kadijo, potem pa se je spomnil, da sam ne ve skoraj ničesar o svojih vnukih.

Približal se je skupinici in obdal ga je težak oster vonj. Pogledal je mladino. Ni jim bilo več kot petnajst let, bili so skoraj še otroci, neizoblikovani, nezreli, nekaj nestalnega je bilo v njihovih podobah. Bili so štirje fanti in eno dekle. Govorili so visoko in grobo, tekmovali so, kdo bo koga bolj užalil, kar naj bi bil znak prijateljske bližine. Nekakšno živčno veselje jih je držalo v neprestanem gibanju: mahali so z rokami, se prestopali z noge na nogo, pljuvali skozi stisnjene zobe, se suvali z lakti.

Stopil je do njih in dekle se je obrnilo proti njemu. Imela je droben in nežen obraz, komaj vidne obrvi so poudarile lepo izbočeno čelo. Oči – črne – so se srečale z njegovimi. Praznina, ki jo je videl, je bila presemetljiva, gledale so ga brezizrazno, nič ni sijalo v njih.

»Ej, modeli, pogledjte tega kavboja,« se je zadrta z vreščočim izzivalnim glasom, čemur je sledil zvok, podoben hihitanju. Fantje so obrnili glave, dekle pa je, zadovoljno, ker ji je uspelo privleči njihovo pozornost, nadaljevalo prisiljeni smeh.

»Fak, ker klobuk!« se je pridružil najdrobnejši med mulci.

Visok fant, navešen z verigami, bržkone vodja skupinice, je čez ramo lenobno premeril profesorja od glave do pet in ni rekel ničesar. Videti je bil istih let kot njegov najmlajši vnuk, tisti v Ameriki. Profesorju se je najprej stožilo za njim – celo leto ga ni videl. Potem mu je postalo žal tudi za te otročaje, ki so se potuhnili v grmovje pred vhodom. Mladi so, ne vedo, kaj bi s sabo. Zbrali so se, ampak si nimajo česa povedati, razen da se rogajo.

»Ta klobuk je res kavbojski!« je vzkliknil eden od fantov in se postavil pred profesorja, kot bi hotel ovreči njegov sum, da ne vedo, čemu

so se zbrali. Mladec je bil močne postave, nosil je draga, vendar namerano razpuščena oblačila. Grobo je pograbil klobuk in si ga poveznil na glavo. Posedel se mu je do obrvi. Sunil je z glavo, napel prsi in se začel peteliniti. Prijatelji so njegovo predrznost odobrili s kratkimi vzkliki.

Starec jih je molče gledal. Ubožčki, radi bi bili videti veliki, močni, strašni. Bili pa so nebogljene, neorientirani, blede od pokajenega tobaka, zmedeni zaradi neznanja, do kod lahko gredo.

»Otroci, pustite me mimo,« je krotko rekel profesor.

»Otroci! Glejte vi njega! Otroci! Če si ti starec, še ne pomeni, da smo mi iz otroškega vrtca!«

»Obdržite klobuk, če vam je tako všeč.«

Fant je vzel klobuk z glave in si ga začel ogledovati s hlinjenim zanimanjem.

»A se ti ne gabi?« ga je zbadel drugi fant. »Ne vidiš, da smrdi po mrličih?«

Igrali so, da bi ga izzvali. Toda nekaj v zadnjih besedah ga je zbadlo. Neumni otrok se je dotaknil njegove rane: smrt je bila resnično blizu, celo navadil se je misliti nanjo.

Nenadoma se mu je zahotelo, da bi pokramljal s temi tujimi otroki. Če ne bi bili tako neposredni in hudobni. Oni bi ga spraševali, on pa bi jim odgovarjal, potem bi jih on spraševal, oni pa bi odgovarjali, da bi slišal kaj drugačnega od bolezni in tablet, da bi tudi on začutil, da je živ med živimi. Z lastnimi vnuki ni mogel, oni niso dobro govorili bolgarsko. Šlo mu je na smeh: vnuki profesorja bolgarščine ne govorijo bolgarsko!

Zapestje mladca, ki se mu je postavil na pot, je bilo prepasano s trdim usnjenim jermenom, na katerem so bile vžgane črke njegovega imena.

»Viktor,« je na glas prebral profesor.

Fant se je nehal šopiriti in ga pogledal.

»Tvoje ime pomeni zmagovalec.«

»Jasno! Kdo pa tega ne ve!« je zajedljivo odgovoril najvišji.

»Nekoč so s tem mislili na zmagovalca nad zlom,« je nadaljeval profesor.

»Ti pa ful veš, da nisi profesor?«

»Da, profesor sem,« se mu je zdelo zabavno, da so ga razkrinkali.

»A ste slišali, on je kao profesor!« se je zarežal najmanjši.

»Modeli, ta plesnoba ima flašo v torbi,« se je z grobim glasom oglasilo dekle.

»Olje si je kupil.«

»Ni olje, alkohol je, vam rečem! Vem, kako zgleda olje,« se je spet oglasilo dekle z nekakšno falzetno prepričanostjo.

Vodja skupine je povlekel torbo, da bi jo iztrgal profesorju iz rok. Profesor, ki si je bil ovil ročaje okoli zapestja, je skupaj s torbo poletel proti mladcu. Ta se je zdrznil, pomislil je, da ga je stari napadel. Stopil je korak nazaj in se s prosto roko pripravil na udarec. Starec se je znašel med peterico, nemočno obkoljen z razdražljivim smehom njihovih mutirajočih glasov, z njihovimi drznimi opazkami. Ne morejo biti tako hudobni, si je rekel, delajo se. Iz torbe so vzeli buteljko in jo začeli odpirati.

»Ne bo šlo brez odpirачa,« se je oglasil profesor. Segel je v žep, na obe-sku za ključje je imel odpirач. Visoki fant ga je nejeverno pogledal.

»Utihni!« se je zadrl in z enim udarcem lakta odrinil starca nazaj. Ta je zamahnil z eno roko v poskusu, da bi ohranil ravnotežje, da bi ostal na nogah. Druge roke mu ni uspelo izvleči iz žepa, opotekel se je proti svojemu napadalcu. Začutil je, kako vanj pronica bolečina, v pasu, tik ob trebuhu. Postalo mu je slabo, zavrtelo se mu je, stisnilo ga je v prsih. Padel je na tla, prepognjen, in začutil toplo mokroto v hlačah. Njegov žep se je napolnil s krvjo. Ni vedel, kaj naj naredi s tem odpirачem v trebuhu. Mladina se je začela zbegano spogledovati med seboj in se ritensko umikati. Profesor se je prestrašil, dvignil je pogled k njim. V paniki so se pomaknili za vogal in pogledovali nazaj.

Nekdo bi mu moral pomagati, toda ob tem času so vsi v službi, mulci pa bodo šli v šolo in ne bodo črhnil niti besedice. Kri je še naprej namakala spodnji del njegovega telesa, topla, lepljiva. Postavil se je na kolena, obstal nekaj trenutkov pa se spet zrušil. Samo da zbere moči ... Zgoraj ga čaka žena, da prinese vino za njuno zlato poroko. Vino, ja, vino, sem nekam so ga odvrgli ... In da ji ne pozabi povedati, da bo prišel sin.

Profesor je postajal manjši, lažji. Lahko je samo še pomislil: »O bog, kdo ji bo povedal, da pride sin ...«

Njegove veke so postale nenavadno težke, nekaj časa se je mučil, da se mu ne bi zaprle, ampak je bilo tudi to zanj pretežko. Hip preden jih je spustil, je nad seboj zagledal visokega suhljatega moškega s karirastim brezrokavnikom in potiskano majico z Ericom Claptonom na prsih. Kot iz dna zemlje je prišel glas, ki se je zelo uglašeno opravičil, nato neke roke, nežne kot pri glasbenikih, ki so ga privzdignile, kot bi bile roke nad njim sklonjenega Erica Claptona, ki se je vzel od kdove kod. Moralo bi ga boleti, pa ga ne boli, in to je slabo, zelo slabo. V zadnjem, tankem, komaj zadržanem blisku zavesti ga je prevzelo pomirjenje. Zdaj bosta prišla oba ... to bo čudovita zlata poroka ...

Vesela Ljahova

Zlata poroka

Iz bolgarščine prevedla Namita Subiotto

DOI: 10.4312/YROI7597

Naslov izvirnika: Златна сватба (2015)

Urejanje in priprava za elektronsko objavo: Blaž Podlesnik

Založila: Znanstvena založba FF

Izdal: Oddelek za slavistiko

Za založbo: Mojca Schlamberger Brezar, dekanja Filozofske fakultete UL

Prva e-izdaja.

Publikacija je dostopna na:

<https://doi.org/10.4312/YROI7597>

Ljubljana, 2021

Publikacija je brezplačna.

Datum prve objave: 2020

Različica dokumenta: 1.0.0

Zadnjič posodobljeno: 14. 9. 2021

© Prvotno objavljeno v knjigi Vesela Ljahova: *Četrť ob obvoznici*. Ljubljana: Literarno-umetniško društvo Literatura, 2020 (Zbirka Stopinje). Prevedla Namita Subiotto. Vse pravice do besedila in prevoda ohranjajo lastniki pravic prvotne izdaje, ki so prijazno dovolili objavo v okviru projekta prevodov slovanskih kratkih zgodb.

Katalogni zapis o publikaciji (CIP) pripravili v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani

COBISS.SI-ID 93773059 ISBN 978-961-06-0566-9 (ePUB)

ISBN 978-961-06-0567-6 (HTML)

ISBN 978-961-06-0568-3 (PDF)